

Asia: VN/24322/2024 UH

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kehitysyhteistyön järjestämisestä

Lausuntopyyntö

- 1. Mikä on näkemyksenne ulkoministeriölle ehdotetusta kehitysyhteistyön toimeenpanoa ja järjestämistä koskevasta tehtävä- ja toimivaltasääntelystä, mukaan lukien esitys kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten pääomakorotuksia ja lisärahoituksia koskeva toimivalta?**

Diakonissalaitos kiittää mahdollisuudesta lausua kehitysyhteistyön järjestämistä koskevasta laista. Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Lähes 160-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä omistamansa yhteiskunnallisen yrityksen Rinnekotien kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveystalvveluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta saadulla tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia yleishyödyllisen työmme kautta. Kehitysyhteistyömme keskittyy köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen yhdessä paikallisten yhteisöjen kanssa. Kehitämme ratkaisuja, jotta haavoittuvimmatkin ihmiset voisivat paremmin puolustaa oikeuksiaan ja elää ihmisarvoista elämää. Toimimme tällä hetkellä Itä-Afrikassa ja laajemman Itä-Euroopan alueella.

Esityksessä ulkoministeriön rooli kehitysyhteistyön toimeenpanon johdossa on määritelty selkeästi ja perustellusti. Diakonissalaitos pitää tärkeänä, että sääntely turvaa myös jatkossa muiden valtionhallinnon toimijoiden mahdollisuudet toimia toimeenpanijoina sekä osallistua kehitysyhteistyöhön. On olennaista, että laki tukee ja laajentaa erityisesti monitoimijamallien kautta kansalaisjärjestöjen, eri hallinnonalojen ministeriöiden sekä muiden toimijoiden yhteistyön mahdollisuuksia.

- 2. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua viranomaisten kehitysyhteistyön toimeenpanoon osallistumista koskevaa sääntelyä, lain viranomaismääritelmästä ja viranomaisyhteistyötä koskevasta hinnoitteluperusteesta, mukaan lukien IKI-instrumenttia koskeva sääntely sekä hankinta- ja kilpailuoikeudelliset näkökohdat?**

Kysymystä käsitelty vastauksessa 1.

3. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua monitoimijamalleja koskevaa sääntelyä, mukaan lukien sitä koskevat hankinta- ja kilpailuoikeudelliset näkökohdat?

Diakonissalaitos pitää erittäin myönteisenä esitettyä sääntelyä koskien monitoimijamalleja. Diakonissalaitoksen kehitysyhteistyöohjelmissa on jo nyt pyritty luomaan yhteistyötä järjestöjen, yritysten ja valtiollisten toimijoiden kesken sekä kotimaassa että ulkomailla. Tämänkaltaisten konsortioiden rakentaminen laajemmin olisi erittäin myönteistä, ja pidämme erittäin tärkeänä, että kansalaisjärjestöjä otettaisiin aina tämänkaltaisiin yhteenliittymiin mukaan. Näin voidaan varmistaa, että toiminta on ihmisoikeusperusteista ja tuloksista tulee vaikuttavampia sekä kestävämpiä. Pidämme myös tärkeänä, että monitoimijamalleja koskeva sääntely tukee toimia, joilla järjestöt ja vientiyritykset tuodaan yhteen ja luodaan parempia edellytyksiä tällaiselle yhteistyölle. Diakonissalaitokselle on tärkeää, että haavoittuvien ryhmien osallisuutta vahvistetaan edelleen kehitysyhteistyössä, ja kansalaisjärjestöt ovat oikea toimija mahdollistamaan tämän. On tärkeää, että rahoitusinstrumentit, kriteerit ja tulosarviointi integroivat ja mahdollistavat monitahoisen työn periaatteen.

4. Mikä on näkemyksenne ehdotetusta sääntelystä, joka koskee julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle perustuslain 124 §:n mukaisesti?

Diakonissalaitos pitää hyvänä, että sääntely antaa ulkoministeriölle mahdollisuuden hyödyntää ulkoista asiantuntemusta kehitysyhteistyön toimeenpanon ja hallinnon tukena. Ulkoistaminen on myönteistä, jos se parantaa vaikuttavuutta sekä antaa UM:lle mahdollisuuden keskittyä sen ydintehtävään. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että UM:ssä säilyy tarvittava asiantuntemus ohjata kehitysyhteistyön kokonaisuutta. Oleellista on, että ulkoministeriöllä on riittävä osaaminen myös jatkuvasti arvioida ulkoisten asiantuntijoiden tuottamia tukitoimia. Ulkoisten palveluiden käytön lisääminen ei saa vaikuttaa esimerkiksi rahoituspäätösten laatuun. Kehitysyhteistyön ohjaamiseen sekä ulkoisten toimijoiden työn arviointiin tarvitaan merkittävää erityisosaamista eikä ulkoistaminen saa johtaa ulkoministeriön omien resurssien vähentämiseen, vaan sääntelyn tavoitteena tulee olla, että ulkoministeriö voi entistä tehokkaammin toteuttaa ydintehtäviään valvonnassa ja että sillä on jatkossakin riittävästi aikaa ja resursseja tehdä täysipainoista yhteistyötä kehitysyhteistyön ohjelma- ja hanketoteuttajien kanssa.

Diakonissalaitos pitäisi tärkeänä, että kehitysyhteistyön tukitoimien ostossa pohdittaisiin myös esimerkiksi kansalaisjärjestöjen erityisosaamisen hyödyntämistä. Järjestöillä on syvällistä osaamista esimerkiksi haavoittuviin ryhmiin liittyvästä työstä ja monet järjestöt olisivat kiinnostuneita tarjoamaan myös kehitysyhteistyön hallintotoimiin tukea konsulttiperusteisesti, ohjelma- ja hanketoteutuksen ohella.

5. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua kehityspoliittisia lainoja koskevaa sääntelyä?

Ei lausuttavaa.

6. Mikä on näkemyksenne koskien ehdotettua ilmoittajansuojelua ja väärinkäyttöilmoituksia koskevaa sääntelyä?

Diakonissalaitos pitää tätä esityksen osaa tarkoituksenmukaisena ja kannatettavana, eikä siihen ole täydennettävää.

7. Muut hallituksen esitykseen liittyvät huomiot ja kommentit

Diakonissalaitos pitää tärkeänä, että suomalaisten kansalaisjärjestöjen ja globaalien kumppanien erityisosaaminen oikeudenhaltijoiden ja paikallisten kansalaisten tarpeiden, kokemusten ja prioriteettien tunnistamisessa hyödynnetään läpileikkaavasti. Näin kansalaisyhteiskunnan tuottama tieto, asiantuntemus ja autonominen näkökulma integroituvat luontevasti osaksi kehitysyhteistyötä. Eri toimijoiden omien mandaattien ja vastuiden huomioiminen luo perustan kestävälle, toimivalle ja vaikuttavalle yhteistyölle, joka tukee myös Suomen kehityspolitiikan tavoitetta vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa, edistää osallistumista ja vahvistaa demokraattisia yhteiskuntia.

Diakonissalaitos huomioi, että luvussa 4.2 Pääasialliset vaikutukset ei arvioida lakiesityksen vaikutuksia kansalaisjärjestöihin, vaikka järjestöt ovat olennainen osa kehitysyhteistyön toimeenpanoa. Tämänkaltaisen kuvauksen lisääminen olisi toivottavaa, ja tässä voisi tarkentaa järjestöjen roolia monitoimijamalleja koskevassa sääntelyssä. Diakonissalaitos kiittää, että lain valmistelussa on hyödynnetty osallistavaa ja yhteistyöhön perustuvaa valmistelutapaa.

Tuominen-Hakoila Miinukka
Diakonissalaitos